Wojciech Giermaziak, Marta Kulesza

Dział Zbiorów Specjalnych Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie (1995-2013)

Forum Bibliotek Medycznych 7/1 (13), 373-398

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

Dr Wojciech Giermaziak Mgr Marta Kulesza

Warszawa – GBL

DZIAŁ ZBIORÓW SPECJALNYCH GŁÓWNEJ BIBLIOTEKI LEKARSKIEJ IM. STANISŁAWA KONOPKI W WARSZAWIE (1995-2013)

Abstract

Special Collections Department of Central Medical Library collects valuable old books and incunabula, nineteenth-century books and journals, archives and museum objects, which are testimony to the development of medical science over the centuries, as well as the testimony of professional and private life of luminaries of Polish medicine.

This article presents a brief history of Central Medical Library, the most interesting books, archives and museum objects located in the Special Collections Department and exhibition activities in the years 1995-2013.

Streszczenie

Dział Zbiorów Specjalnych Głównej Biblioteki Lekarskiej gromadzi cenne starodruki i inkunabuły, XIX-wieczne książki i czasopisma, archiwalia oraz muzealia, będące świadectwem rozwoju nauk medycznych na przestrzeni wieków, a także świadectwem życia zawodowego i prywatnego luminarzy medycyny polskiej.

W artykule przedstawiono krótki rys historyczny Głównej Biblioteki Lekarskiej, najciekawsze książki, archiwalia i eksponaty muzealne znajdujące się w Dziale Zbiorów Specjalnych oraz działalność wystawienniczą w latach 1995-2013.

Rys historyczny Głównej Biblioteki Lekarskiej

Główna Biblioteka Lekarska została założona 8 czerwca 1945 roku przez prof. dra med. Stanisława Konopkę – historyka medycyny, wybitnego bibliotekarza i bibliogra-

Gmach Głównej Biblioteki Lekarskiej przy ul. Chocimskiej 22

fa. Główną siedzibą Biblioteki jest gmach przedwojennej kamienicy przy ulicy Chocimskiej 22, natomiast zbiory specjalne mieszczą się w budynku dawnego oddziału chirurgicznego Szpitala Ujazdowskiego przy ulicy Jazdów 1A, w pobliżu Zamku Ujazdowskiego.

Obecnie Główna Biblioteka Lekarska jest nowoczesną skomputeryzowaną biblioteką specjalistyczną, jedną z trzech głównych bibliotek resortowych w kraju. W jej zbiorach znajduje się 700.000 woluminów obejmujących publikacje z zakresu medycyny, farmacji, nauk biomedycznych oraz historii nauk medycznych. Najcenniejsze zbiory stanowią narodowy zasób biblioteczny będący niezbywalną częścią dziedzictwa narodowego.

W Dziale Bibliografii Medycznych tworzona jest komputerowa baza danych – Polska Bibliografia Lekarska, rejestrująca polską naukową literaturę medyczną i nauk pokrewnych, a także dotycząca organizacji zdrowia i popularnej literatury medycznej z zakresu oświaty zdrowotnej. Za pomocą bazy można m.in. sporządzić zestawienia literatury na konkretny temat.

W szerokiej działalności informacyjnej Biblioteki wykorzystywany jest Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych oraz Katalog Osobowy Lekarzy, zawierający informacje biograficzne o osobach związanych z medycyną, notowanych w polskim

Czytelnia Głównej Biblioteki Lekarskiej

piśmiennictwie oraz Tez-MeSH, który jest polską wersją amerykańskiego tezaurusa, powszechnie obowiązującego i uznanego języka informacyjno-wyszukiwawczego. Tworzony jest również Centralny Katalog Dawnej Książki Medycznej, będący częścią realizowanego w Głównej Bibliotece Lekarskiej projektu Medycznej Biblioteki Cyfrowej. Katalog ten obejmuje wszystkie druki medyczne, wydane w latach 1801-1945. W Bibliotece dostępne są również zagraniczne bazy czasopiśmiennicze, udostępniające pełne teksty artykułów publikowanych w obcych wydawnictwach medycznych.

Od 2002 roku Główna Biblioteka Lekarska pełni rolę Centrum Dokumentacji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), gromadząc dokumenty i publikacje z zakresu medycyny i nauk pokrewnych oraz publikacje dotyczące organizacji ochrony zdrowia w poszczególnych krajach.

Wykorzystując bogate zbiory oraz własne i zagraniczne bazy biomedyczne, przygotowywane są informacje faktograficzne, bibliograficzne, zestawienia tematyczne piśmiennictwa oraz kopie materiałów, które przesyła się do użytkowników na całym świecie.

W działalności biblioteczno-informacyjnej ważną rolę odgrywają oddziały terenowe Biblioteki, które powstawały w ciągu wielu lat, poszerzając zasięg jej działalności na cały kraj. Obecnie działa 14 oddziałów terenowych GBL, z których zbiorów korzystają lekarze, farmaceuci, pielęgniarki, rehabilitanci i studenci nauk medycznych.

Znaczną rolę w działalności Głównej Biblioteki Lekarskiej pełnią zbiory historyczne, gromadzone w Dziale Zbiorów Specjalnych w budynku przy ulicy Jazdów 1 A.

Dział Zbiorów Specjalnych GBL

W roku 1947 ze zbioru ogólnego GBL wyodrębniono Zbiory Specjalne, dla których 6 października 1983 roku ówczesny dyrektor Janusz Kapuścik pozyskał obiekt przy ul. Jazdów – wolnostojący pawilon dawnego Szpitala Ujazdowskiego, wzniesiony około 1852 roku, w miejscu od 200 lat związanym z dziejami polskiej medycyny i szpitalnictwa wojskowego.

W wyremontowanym pawilonie mieści się od 1995 roku Dział Zbiorów Specjalnych Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki. Dział Zbiorów Specjalnych gromadzi cenne starodruki i inkunabuły, XIX-wieczne książki i czasopisma, archiwalia oraz muzealia, będące świadectwem rozwoju nauk medycznych na przestrzeni wieków, a także świadectwem życia zawodowego i prywatnego zasłużonych polskich lekarzy.

Zbiór starodruków medycznych obejmuje ok. 4000 pozycji katalogowych. Do najcenniejszych należą polonica: Macieja z Miechowa *Chronica Polonorum*, Kraków 1521 r., Stefana Falimirza *O ziołach y o moczy gich* z 1534 r. oraz drugie wydanie *De revolutionibus orbium coelestium* Mikołaja Kopernika, Bazylea 1566 r.

Wśród starodruków sporą grupę stanowią zielniki. Do polskich herbarzy należą: Hieronima Spiczyńskiego *O ziołach tutecznych y zamorskich*, Kraków 1556 r., Marcina

Dział Zbiorów Specjalnych przy ul. Jazdów 1 A

Siennika *Herbarz, to yest zioł tutecznych, postronnych y zamorskich opisanie* Kraków 1568 r. i Marcina z Urzędowa *Herbarz polski*, Kraków 1595.

Najstarsze druki obce to inkunabuły, czyli księgi wydane do 1500 roku. Są to: Bartholomaeusa Anglicusa *De proprietatibus rerum*, Norymberga 1492 r., Nicolausa Falcutiusa *Sermones medicinales*, Wenecja ok. 1494/5 r., *Practica Ioannis Serapionis dicta breviarum*, Wenecja 1497 r., *Primus Canonie Avicennae*, Lyon 1498 r., i Florentinusa Marsiliusa Ficinusa *De triplicivita*, Bazylea 1498.

Zbiory archiwalne obejmują ok. 550 m.b. i zawierają akta instytucji, towarzystw medycznych oraz spuścizny po lekarzach. Dużą część archiwaliów, tj. ok. 60 m.b. zajmują akta Izb Lekarskich, takich jak: Lwowska, Krakowska, Śląska, Poznańsko-Pomorska, Łódzka, Lubelska, Dolnośląska i Gdańsko-Pomorska.

Największy liczebnie zbiór dokumentów personalnych liczą akta Izby Lekarskiej Warszawsko-Białostockiej z lat 1923-1951. Wśród wielu pamiątek po lekarzach znajdują się również prace naukowe, dokumenty i korespondencja, m.in. Karola Kaczkowskiego (1797-1861), Józefa Emiliana Peszkego (1845-1916), Wiktora Feliksa Szokalskiego (1811-1891), Władysława Biegańskiego (1857-1917), Stanisława Janikowskiego (1833-1881), Kazimierza Pelczara (1894-1943). Inne dokumenty dotyczą lazaretów warszawskich z okresu 1817-1831, Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego (1879-1929), Rady Szpitalnej Wydziału Szpitalnictwa Magistratu m. st. Warszawy (1902-1907) oraz Polskiego Towarzystwa Szpitalnictwa (1930-1931), a także Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego (1945-1952).

Niezwykle cenny zbiór akt przesłali w darze z Londynu wychowankowie Szkoły Podchorążych Sanitarnych: dr Roman Jakubski i dr Aleksander Domar-Domaradzki. Są to m.in. wykazy imienne wychowanków SPS, rozkazy dzienne (oryginały i kopie), fotografie. Dokumenty te mają charakter unikatowy, a zawarte w nich informacje są nieocenionym źródłem wiedzy o historii szkoły i losach jej wychowanków.

S.I. Witkiewicz „Józefa Krzyształowiczowa”
1919, pastel

W zbiorach archiwalnych znajdują się również dyplomy lekarskie. Najstarszym jest dyplom dr. med. Franciszka Kazimierza Tuatera, otrzymany na Uniwersytecie w Padwie w 1698 roku. Natomiast najstarszym rękopisem jest piętnastowieczny kodeks, składający się z 71 kart pergaminowych oprawnych w skórę.

Znaczną część zbiorów specjalnych stanowią muzealia. Najwyższą wartość artystyczną prezentuje malarstwo: portrety z „Firmy Portretowej” Stanisława Ignacego Witkiewicza-Witkacego, obrazy Antoniego Rogozińskiego (konterfekty rodzin Szokalskich i Rogozińskich z I poł. XIX w.) oraz seria portretów lekarzy pędzla Edwarda Kokoszki. Na uwagę zasługuje również amatorska twórczość lekarzy, m.in. akwarele Henryka Becka (1896-1946), rysunki Adama Grucy (1893-1983), czy Janusza Petera (1891-1963).

W zbiorach znajduje się kolekcja ponad 400 medali. Największą rzadkością, określaną jako rarissimus (RRR), jest medal wybity z polecenia Stanisława Augusta Poniatowskiego na cześć jego nadwornego lekarza Johanna Ludwiga Regemanna (1711-1771). Uzupełnienie kolekcji tworzy galeria medalierskich portretów najznamienitszych lekarzy autorstwa Edwarda Gorola.

Osobne miejsce w zbiorach zajmuje bogata kolekcja fotografii portretowej lekarzy, m.in. XIX-wiecznej, należącej do najbardziej cenionej pod względem artystycznym w kręgu fotografii europejskiej. Kolekcja obejmuje, m.in. portrety Tytusa Chałubińskiego (1820-1889) i Jana Bącewicza (1799-1864), wykonane w pracowni Karola Beyera w 1862 roku.

Na szczególną uwagę zasługują również pamiątki po zasłużonych uczonych i medykach. Ciekawymi eksponatami są biurko i fotelik Marii Skłodowskiej-Curie z jej panieńskiego mieszkania w Warszawie – ofiarowane wraz ze zbiorami ftyzjatrycznymi – przez prof. Zbigniewa Garnuszewskiego, zbiór okularów i szkieł optycznych z XVIII

-XX w., kolekcja mikroskopów (najstarszy okaz pochodzi z XVIII w.), XIX-wieczne narzędzia chirurgiczne oraz naczynia i wagi apteczne (najstarsza z XVII w.).

Dział Zbiorów Specjalnych posiada XVIII-wieczne grafiki niemieckie oraz barwne (tzw. mezzotinty) grafiki francuskie, wchodzące w skład atlasów anatomii patologicznej, wykonane przez największych rysowników i grawerów swojej epoki – Niemców: J. G. B. Hopffera (1716-1789), C. B. Glassbacha (1724-1779), C. C. Glassbacha syna oraz Francuza Jacques'a F. Gautier-Dagoty'ego. W zbiorach przechowywany jest m.in. dekret Stanisława Augusta Poniatowskiego nawołujący włodarzy miast i miasteczek do wysyłania najzdolniejszych młodzieńców do Szkoły Głównej Krakowskiej na naukę lekarską oraz datowany na 1813 rok akt mianowania Stanisława Kościelskiego na aptekarza dywizyjnego rozkazem ministra wojny księcia Józefa Poniatowskiego.

Interesujący zbiór stanowią pamiątki po Władysławie Biegańskim (1857-1917) a mianowicie księgozbiór i meble z jego częstochowskiego gabinetu.

Rzadko spotykanym obiektem muzealnym są dwa kołtuny pochodzące z przełomu XIX i XX wieku (w europejskich muzeach zachowało się ich zaledwie 18).

Oprócz wymienionych eksponatów Dział Zbiorów Specjalnych gromadzi ekslibrisy, plakaty, recepty, znaczki pocztowe oraz filmy i przeźrocza o treści medycznej.

Dział Zbiorów Specjalnych posiada również komputerową bazę „KOL", czyli Kartotekę Osobową Lekarzy, zawierającą podstawowe dane biograficzne: dokładne daty i miejsca urodzenia-śmierci, informacje o specjalizacji, zatrudnieniu oraz wykaz publikacji dotyczących danego lekarza.

W czytelni Zbiorów Specjalnych na Ujazdowie wszyscy znajdą starannie dobrany zestaw publikacji: wydawnictwa bibliograficzne, encyklopedyczne, leksykony i słowniki. Do najważniejszych należy „Polska Bibliografia Lekarska" Stanisława Konopki, od której zwykle rozpoczyna swoją pracę każdy historyk medycyny. Odwiedzający mogą liczyć na fachową pomoc, radę i opiekę ze strony całego Zespołu Zbiorów Specjalnych.

Rekonstrukcja gabinetu dr. Władysława Biegańskiego

Czytelnia Działu Zbiorów Specjalnych

Pamiątki po prof. Stanisławie Konopce

Działalność wystawiennicza

W Dziale Zbiorów Specjalnych GBL urządzono stałą ekspozycję pt. *Primum non nocere* prezentującą najcenniejsze eksponaty muzealne, archiwalne oraz starą książkę medyczną, znajdujące się w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej. Wystawa ukazuje różnorodność i bogactwo gromadzonych pamiątek i dokumentów historycznych po lekarzach i instytucjach związanych ze służbą zdrowia w Polsce. Ekspozycja stanowi całościowy przegląd najciekawszych pod względem historycznym, dotychczas zgromadzonych zbiorów dokumentujących rozwój, dzieje, tradycje i największe osiągnięcia polskiej myśli medycznej.

Obok głównej, stałej ekspozycji prezentujemy wystawy czasowe przede wszystkim ze zbiorów własnych.

W latach 1995-2013 Dział Zbiorów Specjalnych GBL przygotował ponad dwadzieścia wystaw czasowych.

1. 175-lecie Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego

W dniu 9 grudnia 1995 roku rozpoczęły się obchody Roku Jubileuszowego z okazji 175-lecia Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego. Uroczystości towarzyszyło otwarcie wystawy czasowej, przygotowanej przez pracowników Działu Zbiorów Specjalnych.

Ekspozycja przedstawiała historię TLW i jego dorobek naukowy. Wśród eksponatów można było zobaczyć rzadko udostępniane rękopisy, w tym autografy Józefa Peszkego, Henryka Łuczkiewicza, Maksymiliana Zwejgbauma oraz wypożyczony na wystawę ze zbiorów Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego autograf Tytusa Chałubińskiego. Zasłużonych członków towarzystwa lekarskiego przypominały liczne fotografie portretowe i grupowe, obrazy, ryciny, dyplomy honorowe, medale i osobiste pamiątki.

Księgozbiór medyczny

Biurko i fotelik Marii Skłodowskiej z jej warszawskiego mieszkania

2. Stulecie śmierci Władysława Matlakowskiego

12 grudnia w Dziale Zbiorów Specjalnych GBL otwarto wystawę w stulecie śmierci Władysława Matlakowskiego (1850-1895). W ekspozycji wykorzystano wielkie bogactwo pamiątek rodzinnych doktora Matlakowskiego, jak również eksponaty ze zbiorów GBL. Można było zobaczyć księgę parafialną z kościoła w Warce z lat 1840-1860 z aktem chrztu Władysława Matlakowskiego, jego cenzurę z roku szkolnego 1867/1868, 3 bruliony pamiętników spisanych ręką Matlakowskiego wraz z wykonanymi przez niego ilustracjami, archiwalia rodzinne, w tym dyplom mistrzowski Jana Matlakowskiego (ojca Władysława).

Oprócz eksponatów bezpośrednio związanych z lekarzem na wystawie znalazły się m.in. obrazy, rysunki i fotografie artystyczne.

3. Warszawskie Czasopisma Lekarskie 1801-1939

Wystawa czynna była w dniach od 8 maja do 15 czerwca 1996 roku. Eksponowano na niej czasopisma naukowe, medyczne, popularne, a także te, które z biegiem lat wyodrębniły się z ogólnomedycznych jako np. farmaceutyczne czy stomatologiczne. Szczególne miejsce na wystawie zajęły dwa czasopisma: założone w 1885 roku przez dr. Józefa Polaka i Bolesława Prusa *Zdrowie* oraz *Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego.*

Celem wystawy, poza prezentacją czasopism ze zbiorów GBL, było przypomnienie lekarzy, którzy publikowali i redagowali w nich swoje prace. Przedstawiono fotografie i drzeworyty ukazujące np. Jana Bącewicza, Józefa Franka. Zaprezentowano olejne

Druki reklamowe leków

Zbiór okularów

portrety Ludwika Paszkiewicza i Polikarpa Girsztowta, a także młodzieńcze portrety Stanisława Janikowskiego oraz Wiktora Szokalskiego zestawione z fotografiami przedstawiającymi ich w wieku dojrzałym. Wyeksponowano kilka medali okolicznościowych z portretami lekarzy, m.in. Stanisława Konopki, Tytusa Chałubińskiego oraz Heliodora Święcickiego. Pokazano również wybrane z bogatego zbioru Biblioteki ozdobne dyplomy honorowych członków: Kaukaskiego Towarzystwa Lekarskiego, Towarzystwa Lekarskiego Województwa Nowogródzkiego i Towarzystwa Śpiewaczego w Belgradzie.

Na wernisażu przedstawiono również zagadnienia związane z tematyką warszawską ukazywaną na łamach czasopism. Dużym zainteresowaniem cieszył się tekst G. Prandeckiej opisujący wizyty marszałka Józefa Piłsudskiego w Szpitalu Ujazdowskim, a także dziewiętnastowieczne akwarele Józefa Peszkego, autoportret Adama Grucy i wiersz Franciszka Groera.

4. Osobistości ze świata medycyny i nie tylko w karykaturze prof. Leszka Woźniaka

Wystawa pt. „Osobistości ze świata medycyny i nie tylko w karykaturze prof. Leszka Woźniaka" została otwarta 17 września 1996 roku. Na ekspozycji zaprezentowano około 150 karykatur osób ze świata nauki i polityki autorstwa prof. L. Woźniaka.

5. Pierwsze polskie lekarki

Wystawa otwarta 23 stycznia poświęcona była patriotkom i pionierkom polskiej medycyny, do których należały: Anna Tomaszewicz-Dobrska (1854-1918), Teresa

Ciszkiewiczowa (1848-1921), Justyna Budzińska-Tylicka (1867-1936), Teodora Krajewska (1854-1935), Józefa Joteyko (1866-1928) i Melania Lipińska (1865-1928).

Wśród eksponatów można było zobaczyć: życiorysy, fotografie, dyplomy, fragmenty publikacji, przedmioty użytkowe, przyrządy medyczne i inne rekwizyty z czasów wymienionych lekarek.

Pierwsze lekarki – z ekspozycji wystawowej

Fragment wystawy

6. Profesor Stefan Wesołowski – nie tylko urolog

W dniu 2 kwietnia 1997 roku obchodzony był jubileusz 60-lecia pracy prof. Stefana Wesołowskiego – długoletniego przyjaciela GBL. Uroczystości tej towarzyszyła wystawa pt. „Profesor Stefan Wesołowski - nie tylko urolog", przygotowana z materiałów udostępnionych przez Jubilata, wypożyczonych z Kliniki Urologii oraz ze zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Fragment wystawy

Na wystawie zgromadzono dokumenty osobiste, dyplomy i fotografie, które przedstawiały w sposób chronologiczny przebieg kariery zawodowej i etapy życia Profesora. Można było zobaczyć Wesołowskiego jako studenta, humorystę, budowniczego Domu Medyków, bibliofila, honorowego podchorążego sanitarnego, posiadacza „białych kruków" oraz adresata listów od kardynała prymasa Stefana Wyszyńskiego i wielu wdzięcznych pacjentów, a także adresata licznych dedykacji od autorów zarówno prac naukowych jak i utworów poetyckich i prozatorskich. Ponadto na wystawie zaprezentowano trofea myśliwskie Jubilata. Nie zabrakło również prac plastycznych zaprzyjaźnionych z Profesorem malarzy i rzeźbiarzy.

7. Dr Władysław Biegański 1857-1917

Wystawa pt. „Dr Władysław Biegański 1857-1917" została otwarta z okazji 140 rocznicy urodzin i 80 rocznicy śmierci wybitnego lekarza i filozofa. Celem wystawy było przybliżenie sylwetki i dorobku życia Władysława Biegańskiego szerszym kręgom społeczeństwa, również spoza środowiska lekarskiego.

Adres dla W. Biegańskiego z okazji 27-lecia pracy lekarza Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej od współpracowników i pacjentów

Gablota z pamiątkami po Władysławie Biegańskim

Na wystawie starano się przedstawić wszystkie aspekty działalności Władysława Biegańskiego, zarówno z zakresu medycyny, jak i filozofii. Część eksponatów stanowiły archiwalia: dyplomy towarzystw lekarskich, rękopisy, notatki dotyczące przeczytanych książek. Można było zobaczyć także obrazy, fotografie, rzeźby, meble i sprzęty codziennego użytku, pochodzące ze spuścizny po Biegańskim oraz niektóre publikacje Doktora.

8. Władysław Z. Traczyk – pejzaże

W dniach od 2 czerwca do 14 lipca 1997 roku czynna była wystawa malarstwa prof. dr. hab. Władysława Z. Traczyka – fizjologa i kierownika Zakładu Fizjologii oraz dyrektora Instytutu Fizjologii i Biochemii Akademii Medycznej w Łodzi.

Na wystawie zaprezentowano 22 obrazy oraz wykonany w 1949 roku autoportret. Ekspozycję uzupełniały prace naukowe i kolejne edycje podręczników autorstwa Profesora Traczyka. Jeden z obrazów *Zamek Ujazdowski* autor przekazał do zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Władysław Z. Traczyk „ Zamek Ujazdowski”

9. Malarstwo i rysunek Zdzisławy Gutkowskiej

W dniach od 2 października do 21 listopada 1997 roku miała miejsce wystawa prac Zdzisławy Gutkowskiej – lekarza stomatologa i artysty plastyka.

Autorka zaprezentowała olejne malarstwo sztalugowe i rysunek. Prace te, utrzymane w delikatnej tonacji – przedstawiają pejzaże równin mazowieckich, górskie krajo-

Obrazy Zdzisławy Gutkowskiej

brazy, małą architekturę drewnianą wiosek i miasteczek. Zwiedzający w sposób szczególny zwrócili uwagę na kunszt rysunków, wykonanych za pomocą ołówka i piórka. Dwa olejne pejzaże wiejskie pozostały w zbiorach GBL.

10. 50 lat fotografii portretowej Andrzeja Kurnatowskiego

W dniach od 8 stycznia do 6 lutego 1998 roku odbyła się wystawa pt. „50 lat fotografii portretowej Andrzeja Kurnatowskiego". Wśród eksponatów znalazło się około 200 fotografii portretowych m.in. profesorów, docentów i doktorów polskiego świata lekarskiego oraz kilka znanych twarzy polskiej nauki i kultury, a także fotografie najbliższej rodziny Profesora.

Fragmenty wystawy

11. Leszek Tomaszewski w pierwszą rocznicę śmierci

17 lutego 1998 roku, w pierwszą rocznicę śmierci prof. dr. hab. med. Leszka Tomaszewskiego, pediatry i patobiochemika, profesora Akademii Medycznej w Warszawie, została otwarta wystawa ukazująca drogę życiową i dorobek naukowy Profesora.

Fragmenty ekspozycji

Na ekspozycji można było zobaczyć rodzinne fotografie, dowód tożsamości z okresu okupacji, legitymacje związkowe, prace naukowe i wiele dyplomów. Ciekawym eksponatem była Księga Pamiątkowa Domu Elżbiety i Leszka Tomaszewskich, z wpisami osób różnych profesji, m.in. prof. Marii Kobierskiej, prof. Zofii Lasotowej, pisarza Jerzego Krzysztonia.

Innym wzbudzającym zainteresowanie eksponatem był dyplom i medal „Obrońcom Kresów Wschodnich" stryjenki Profesora, Marii Tomaszewskiej.

12. Stanisław Rotstad 1895-1994

8 maja 1998 roku miało miejsce otwarcie wystawy ukazującej życie i dzieło Stanisława Rotstada – lekarza, żołnierza, artysty. Na ekspozycji zaprezentowano ponad 300 eksponatów. Były to materiały własne GBL, archiwalia, pamiętniki rodzinne Doktora, malowane przez niego obrazy, które zostały wypożyczone z Muzeum w Łowiczu oraz od rodziny i osób prywatnych. Podczas uroczystości odbyła się promocja książki Stanisława Rotstada pt. „Łowicki Judym".

13. Z perspektywy 90 lat

Wystawa „Z perspektywy 90 lat" została zorganizowana z okazji jubileuszu 90-lecia prof. Bolesława Górnickiego. Zaprezentowano na niej dorobek zawodowy i pozamedyczne zainteresowania Profesora.

Na wystawie przedstawiono liczne dokumenty i fotografie, fragment kolekcji masek afrykańskich oraz część zbiorów bibliofilskich, w tym paryskie wydanie „Pana Tadeusza" z 1834 roku. Można było również zobaczyć eksponaty dotyczące rodziny Profesora, jego lat dziecięcych i młodzieńczych.

Trofea i pamiątki z podróży prof. Bolesława Górnickiego

Fragment wystawy

Było to ostatnie spotkanie z Bolesławem Górnickim, który zmarł 28 lipca 1998 roku.

14. Kazimierz Nekanda-Trepka (1918-1988) życie i twórczość

Rekonstrukcja warsztatu pracy

W dziesiątą rocznicę śmierci Kazimierza Nekandy-Trepki – lekarza ftyzjatry została zorganizowana wystawa poświęcona lekarzowi. Ekspozycja przygotowana z udziałem rodziny lekarza ukazywała oryginalne dokumenty, teksty i prace artystyczne, przybliżając zwiedzającym kolejne etapy życia, pracy i twórczości Kazimierza Nekandy-Trepki. Przedstawiona została również twórczość artystyczna lekarza, którą uprawiał od lat studenckich. Można było podziwiać grafiki, ekslibrisy, akwarele, plakaty, a także wiersze i komentarze do przeczytanych książek.

Na ekspozycji nie zabrakło również akcentów osobistych, takich jak rysunek drzewa genealogicznego rodu, autoportret i „warsztat pracy" – lampa, okulary, filiżanka, farby, pędzle, skalpele i ostatni, nieukończony ekslibris.

15. Wystawa malarstwa Tadeusza Habdank Drechslera - Od wczesnej młodości do późnej siwizny

W dniu 21 grudnia 1998 roku została otwarta wystawa malarstwa emerytowanego lekarza internisty dr. Tadeusza Habdank Drechslera.

Na wernisażu Doktor opowiadał o sobie, swoim życiu oraz o początkach swych zainteresowań malarstwem. We wspomnieniach nawiązał również do trudów związanych z przeżyciami w czasie wojny.

Na wystawie zaprezentowanych zostało 106 akwarel, 48 prac olejnych, 7 rysunków, 25 grafik oraz rzeźba – popiersie Marii Skłodowskiej-Curie.

Fragment wystawy

16. Sercowe przypadki i hece…

Wystawa „Sercowe przypadki i hece prezentowała „sekretne marginalia ze skarbczyka" Rudolfa Gołębiowskiego takie jak: książki, broszury humorystyczne, satyryczne, kuriozalne, śpiewniki, programy, afisze, zaproszenia, bilety do kabaretów przedwojennej Warszawy, a także zbiór pocztówek. Motto wystawy brzmiało: *Naturalia non sunt turpia* – „Nic co naturalne nie jest szpetne".

Podczas zwiedzania wystawy goście mogli wysłuchać pełnych humoru komentarzy Rudolfa Gołębiowskiego na temat każdego z 500 eksponatów, do których należały: tablice z siedemnastowiecznych atlasów anatomicznych, sztychy ilustrujące mitologię grecką, osiemnastowieczne grafiki J. Watteau i W. Buscha oraz dziewiętnastowieczne romantyczne litografie.

Fragment wystawy

Tematyka lekarska w ujęciu karykaturzystów prezentowana była w rysunkach, pseudonaukowych publikacjach z początku XX wieku, typu „Zwierzenia histeryczki". Pokazano także egzemplarz nut do walca Adama Wrońskiego, zatytułowany „Marzenia uśpionego chloroformem", stare drzeworyty chińskie i japońskie, pocztówki, ekslibrisy, a także okładki „La Revue Parisienne" z lat dwudziestych.

17. Lekarze i farmaceuci w Towarzystwie Warszawskim Przyjaciół Nauk (1800-1832)

W listopadzie 2000 roku była czynna wystawa pt. „Lekarze i farmaceuci w Towarzystwie Warszawskim Przyjaciół Nauk (1800 – 1832)". Wyeksponowano na niej medale pamiątkowe i fotografie.

18. Była taka podchorążówka w Warszawie… Wychowankowie Szkoły Podchorążych Sanitarnych 1922-2001

Wystawa pt. „Była taka podchorążówka w Warszawie… Wychowankowie Szkoły Podchorążych Sanitarnych 1922-2001" została otwarta 28 czerwca 2001 roku.

Na ekspozycji przedstawiono fotografie, archiwalia i pamiątki ze zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej, które zostały przekazane przez kronikarzy i dokumentalistów SPS -Aleksandra Domar-Domaradzkiego i Romana Jakubskiego. Wystawa prezentowała działalność Szkoły oraz losy jej wychowanków. Zaprezentowano fotografie indywidualne i grupowe, dokumenty osobiste, korespondencję i odznaczenia. Pokazano zdjęcia wychowanków z lat 20-tych i 30-tych oraz wykazy imienne lekarzy-podchorążych ze wszystkich roczników, zwanych Promocjami. Na tablicach przedstawiono listy

Gablota z Sygnetami Zasługi Szkoły Podchorążych Sanitarnych

poległych na wszystkich frontach II wojny światowej, a także życiorysy wybranych dziesięciu absolwentów Szkoły, m.in. Stanisława Janusza Sosabowskiego, syna generała Stanisława Franciszka Sosabowskiego.

Wystawa cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem. Niektórzy ze zwiedzających, często rodziny Podchorążych z Ujazdowa, przekazali Bibliotece cenne pamiątki po swoich bliskich. Ukazały się liczne artykuły i wzmianki prasowe, także w londyńskim „Dzienniku Polskim" i „Dzienniku Żołnierza".

19. Atramentowe znaki pamięci. Listy kobiet w zbiorach GBL

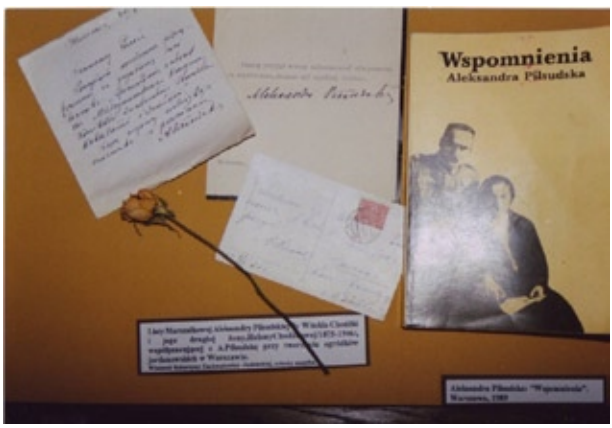

Fragment ekspozycji

Dnia 19 października 2001 roku została otwarta wystawa nosząca tytuł „Atramentowe znaki pamięci. Listy kobiet w zbiorach Głównej Biblioteki Lekarskiej". Celem wystawy było pokazanie szerszemu gronu osób listów, kart, biletów, pism urzędowych pochodzących z lat 1860-1978. Listy pisały żony i narzeczone znanych polskich lekarzy, pacjentki, a także same lekarki – absolwentki zagranicznych uczelni medycznych i rodzimych uniwersytetów.

20. Stanisław Konopka (1896-1982). Dzieło życia

23 lutego 2007 roku odbyło się uroczyste otwarcie wystawy poświęconej profesorowi Stanisławowi Konopce – lekarzowi, historykowi medycyny i bibliografowi, założycielowi i pierwszemu dyrektorowi Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Fragment wystawy z pasiakiem obozowym Stanisława Konopki

Na wystawie zaprezentowano eksponaty znajdujące się w Dziale Zbiorów Specjalnych przedstawiające życie i działalność Profesora. Zwiedzający mogli zobaczyć pamiątki osobiste, kopie dyplomów, wyróżnień i fotografii. Wśród eksponatów znalazła się również korespondencja obozowa, głównie listy Stanisława Konopki do żony Jadwigi oraz różne notatki osobiste z tego okresu, fragmenty publikacji wspomnieniowych. W gablotach umieszczono fotografie rodziców i rodzeństwa oraz dokumenty z lat szkolnych, źródła ukazujące życie biblioteki w pierwszym dziesięcioleciu po wojnie i zdjęcia jej pierwszych pracowników. W ekspozycji nie zabrakło również wątków humorystycznych z życia prywatnego Konopki. Elementy scenografii tworzyły m.in.: toga profesorska z biretem, „Polska Bibliografia Lekarska", pisana przez całe życie zawodowe Profesora, a także atrapa obozowego muru, drutów kolczastych i autentyczny pasiak obozowy Stanisława Konopki.

Wystawa była prezentowana w Senacie RP.

21. Służba zdrowia w Wojsku Polskim w XIX i XX wieku

Wystawa została zorganizowana wspólnie z Centralną Biblioteką Wojskową z okazji obchodów Święta Wojska Polskiego w dniu 15 sierpnia 2013 roku.

Fragment wystawy

Na ekspozycji można było zobaczyć pochodzące ze zbiorów Centralnej Biblioteki Wojskowej m.in.: instrukcje, regulaminy, zarządzenia, statystyki, informatory, przepisy sanitarne, dokumentację, czasopisma, książki, które przybliżyły zwiedzającym funkcjonowanie służby zdrowia w wojsku polskim w XIX i XX wieku. Unikatowym eksponatem, znajdującym się w zbiorach GBL, który wzbudzał szczególne zainteresowanie był „Mózg Józefa Piłsudskiego" – opublikowana w 1938 roku monografia, opracowana pod redakcją prof. Maksymiliana Rosego w Polskim Instytucie Badań Mózgu w Wilnie. Do dziś zachowało się kilka egzemplarzy tego dzieła. Trzy z nich znajdują się w Głównej Bibliotece Lekarskiej.

Na wystawie można było również zobaczyć patent oficerski dr. Mikołaja Kiszkiela, podpisany przez Marszałka Piłsudskiego.

Bibliografia

Dusińska Halina: Działalność wystawiennicza GBL w 1995 r. *Biul. GBL* 1996 R. 42 nr 352 s. 87-92

Dusińska Halina: Łowicki Judym. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 358 s. 117

Dusińska Halina: W 140 rocznicę urodzin W. Biegańskiego. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 120-121

Główna Biblioteka Lekarska im. Stanisława Konopki. Warszawa 2013

Mackiewicz Joanna: Leszek Tomaszewski – w pierwszą rocznicę śmierci. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 358 s. 115

Mackiewicz Joanna: Pierwsze Polskie Lekarki – wystawa. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 113-114

Perczyńska Beata: Jubileusz Profesora Bolesława Górnickiego. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 358 s. 123-124

Perczyńska Beata: Władysław Biegański 1857-1917. Wystawa. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 121-122

Pruszyńska Agnieszka: 50 lat fotografii portretowej Andrzeja Kurnatowskiego. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 358 s. 114

Pruszyńska Agnieszka: Malarstwo i rysunek Zdzisławy Gutkowskiej. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 358 s. 108-109

Pruszyńska Agnieszka: Profesor Stefan Wesołowski – nie tylko urolog. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 113-114

Pruszyńska Agnieszka: Skalpel i ekslibris. Wystawa: Kazimierz Nekanda-Trepka (1918-1988) życie i twórczość. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 360 s. 145-146

Pruszyńska Agnieszka: Wakacyjna wystawa „Sercowe przypadki i hece…". *Biul. GBL* 2000 R. 46 nr 362 s. 114-116

Pruszyńska Agnieszka: Warszawskie Czasopisma Lekarskie 1801-1939. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 104-106

Pruszyńska Agnieszka: Władysław Traczyk – Pejzaże. *Biul. GBL* 1998 R. 44 nr 357 s. 129-130

Stalmach L.: Była taka podchorążówka w Warszawie… - sesja naukowa i wystawa w Dziale Zbiorów Specjalnych GBL. *Biul. GBL* 2002 R. 48 nr 366 s. 129-130

Szkudaj Teresa: Tadeusz Habdank Drechsler – Malarstwo. *Biul. GBL* 1999 R. 44 nr 360 s. 150-151